

FRÁSÖGN

af fundum framkvæmdastjórnar þingmannanefndar EFTA í Washington, Brasilíuborg og Ríó de Janeiro 12.-17. apríl 2015

Markmið heimsóknar þingmannanefndar EFTA til Washington var að eiga viðræður við bandarísk stjórnvöld, þingmenn, stofnanir og hagsmunaaðila um yfirstandandi viðræður Bandaríkjanna og ESB um fríverslunarsamning, TTIP (e. Transatlantic Trade and Investment Partnership). Markmið heimsóknarinnar til Brasilíu var að eiga viðræður við sambærilega aðila um að styrkja tengsl EFTA við MERCOSUR sem eru fríverslunarsamtök Argentínu, Brasilíu, Paragvæ, Úrúgvæ og Venesúela. Af hálfu Íslandsdeildar þingmannanefndar EFTA áttu sæti í sendinefndinni Guðlaugur Þór Þórðarson og Árni Páll Árnason, auk Stígs Stefánssonar ritara.

Fríverslunarviðræður ESB og Bandaríkjanna hófust í júlí 2013 og snúa að markaðsaðgangi og varða lækun og niðurfellingu tolla, upprunareglur, þjónustuviðskipti, fjárfestingar og opinber innkaup. Tollar eru tiltölulega lágir milli Bandaríkjanna og ESB en gagnkvæm viðurkenning regluverks og staðla og afnám hvers kyns tæknilegra viðskiptahindrana er talið geta örvað mjög viðskiptin yfir Atlantsála. EFTA hefur fylgst náið með viðræðunum enda mun TTIP hafa áhrif á EFTA-ríkin verði samningurinn að veruleika. Það á sérstaklega við um EES/EFTA-ríkin sem eru hluti af innri markaði ESB enda mun mögulegt samkomulag um gagnkvæma viðurkenningu regluverks og staðla hafa áhrif á regluverk innri markaðarins.

Í Washington átti sendinefnd EFTA viðræður við viðskiptafulltrúa Bandaríkjanna (e. US Trade Representative), þingmenn í TTIP-hópi fulltrúadeildar Bandaríkjapings (e. TTIP Caucus) og viðskiptaráð auk þess sem pallborðsumræður voru skipulagðar af hugveitunni European Institute. Meginskilaboð EFTA-þingmanna á fundunum voru þrjú. Í fyrsta lagi var lögð áhersla á væntanleg almenn áhrif TTIP á nánin viðskiptaríki. Samkeppnisstaða fyrirtækja innan EFTA mun versna við það að markaðsaðgangur fyrirtækja ESB styrkist á Bandaríkjamarkaði auk þess sem samkeppni harðnar á Evrópumarkaði með bættem aðgangi bandarískra fyrirtækja. Útflutningsatvinnuvegir EFTA-ríkjanna yrðu ekki einungis fyrir áhrifum af tollalækunum heldur ekki síður af gagnkvæmri regluasetningu og stöðlum. Í öðru lagi var lögð áhersla á sérstök áhrif TTIP á EES/EFTA-ríkin en breytingar á regluverki á sviði þjónustuviðskipta, opinberra innkaupa, fjárfestinga o.fl. munu hafa áhrif á þau sem aðila að regluverki innri markaðar ESB. Hliðsjón þyrfti að hafa af samstarfi ESB og EFTA á innri markaðnum á EES-svæðinu þegar samið yrði um samstarf á sviði regluverks í TTIP. Í þriðja lagi lögðu margir þingmenn sendinefndar EFTA áherslu á að æskilegt væri að TTIP yrði opinn samningur þannig að þriðju ríki gætu tengst honum á einhvern hátt og vísuðu til greiningar hugveita þar sem EFTA-ríkin og Tyrkland eru nefnd Evrópumegin, og Mexíkó og Kanada Bandaríkjamegin, sem sérlega nánin viðskiptaríki sem ætti að gefast kostur á einhvers konar aðild að TTIP. Í fjórða lagi var viðskiptasamráði EFTA og Bandaríkjanna fagnað en að mörgu leyti hafa bandarísk stjórnvöld verið opnari í upplýsingagjöf varðandi gang TTIP-viðræðnanna en framkvæmdastjórn ESB.

Á fundi með Dan Mullaney, aðstoðarviðskiptafulltrúa Bandaríkjanna og aðalsamningamanni vegna TTIP, kom fram að aðalviðfangsefni viðræðnanna nú væri samstarf á sviði regluverks og staðla. Horft væri til gagnkvæmrar viðurkenningar reglna án þess þó að lækka fyrirliggjandi staðla á sviði umhverfis-, heilbrigðis- og vinnumarkaðsmála. Auk viðræðna um TTIP eiga bandarísk stjórnvöld í viðræðum við 11 Kyrrahafsríki um annan stóran marghliða fríverslunarsamning, TPP (e. Trans-Pacific Partnership). Vonast stjórnvöld til þess að TTIP og TPP geti orðið fyrirmyndir að auknu starfi að fríverslunarmálum á vettvangi Alþjóðaviðskiptamálastofnunarinnar WTO eftir stöðnunartímabil Doha-samningalotunnar. Þá var farið yfir hugsanlegan ávinning sem þriðju ríki hefðu af TTIP-samningi sem einkum lyti að einfaldari markaðsaðgangi vegna gagnkvæmrar viðurkenningar staðla. Iðnfyrirtæki í EFTA-ríki

þyrfti væntanlega ekki lengur að framleiða tvær mismunandi útgáfur af vöru til að uppfylla ólíka staðla á Evrópu- og Bandaríkjamarkaði og kostnaður við vottun og prófanir fyrir nýjar vörur minnkaði að sama skapi. Loks kom fram að engar ákvarðanir hefðu verið teknar af Bandaríkjunum og ESB um hvort mögulegur TTIP-samningur yrði að einhverju leyti opinn fyrir aukaaðild eða annars konar tengingu fyrir nánin viðskiptalönd. Nú einbeittu samningsaðilar sér fyrst og fremst að því að ná góðum samningi en álitamál varðandi tengingu við þriðju ríki yrðu tekin fyrir síðar. Mullaney hvatti loks EFTA-ríkin til að móta sér fasta stefnu um hvort þau óskuðu tengingar við TTIP eða að halda viðskiptamálum sínum í tvíhliða farvegi annars vegar við ESB og hins vegar við Bandaríkin.

Á fundi með þremur þingmönnum úr TTIP-hópi fulltrúadeildar Bandaríkjaþings var m.a. fjallað um pólitískar hindranir á vegi fríverslunarsamninga. Fyrir lá að á næstu dögum eftir fundinn yrði lagt fram frumvarp um samningsumboð til fríverslunarsamninga (e. Trade Promotion Authority, TPA). Slíkt umboð veitir forseta Bandaríkjanna opna heimild til að gera hvers konar tvíhliða eða fjölþjóðlega viðskiptasamninga við önnur ríki á þeim tíma sem umboðið gildir. Samningarnir sem gerðir eru með slíku umboði eru háðir samþykki þingsins, sem getur þó einungis staðfest eða hafnað viðskiptasamningi en ekki gert á honum breytingar. Þingmennirnir voru bjartsýnir á að TPA yrði samþykkt fyrir þinglok og sögðu viðskiptamál eitt fárra viðfangsefna bandarískra stjórn mála þar sem góður grundvöllur væri fyrir samvinnu Obama forseta og meiri hluta repúblíkana á bandaríska þinginu. Þá kom fram að þeir teldu minni andstöðu við TTIP en TPP einkum vegna þess að minni hætta þykir á félagslegum undirboðum frá Evrópu þar sem regluverk vinnumarkaðar og vinnuverndar er háþróað en frá aðildarríkjum væntanlegs TPP-samnings. Þá kom fram að TTIP hefði öðlast aukið geópólítískt vægi við átökin í Úkraínu og þróun öryggismála í Evrópu og það hefði leitt til aukins stuðnings við TTIP á Bandaríkjaþingi.

Í Brasilíuborg og Ríó de Janeiro átti sendinefnd EFTA viðræður við forseta þingsins, nefndarmenn í utanríkisviðskiptanefnd og iðnaðarnefnd þingsins, helstu embættismenn í utanríkisráðuneyti og iðnaðarráðuneyti sem fara með fríverslunarmál, Samtök iðnaðarins og fulltrúa fræðasamfélags. Brasilíumenn fara með formennsku í MERCOSUR sem eru eins og fyrr segir fríverslunarsamtök og tollabandalag fimm Suður-Ameríkúríkja, Argentínu, Brasilíu, Paragvæ, Úrúgvæ og Venesúela. EFTA og MERCOSUR hafa um árabil átt formlegt samráð um viðskiptamál en í mars sl. var ákveðið að fram færu könnunarviðræður sem leitt geta til þess að formlegar fríverslunarviðræður hefjist. Meginskilaboð EFTA-þingmanna á fundunum voru að áhugi hefði verið á því að styrkja viðskiptatengslið við MERCOSUR innan EFTA frá árinu 2011. Mikil aukning hefði orðið í fjárfestingum og viðskiptum EFTA við Brasilíu síðasta áratug og enn væri mikið rúm til að auka viðskiptin. Brasilískir viðmælendur töldu ákveðin tækifæri nú til að efla viðskiptatengsl við EFTA, ekki síst vegna minnkandi hagvaxtar heima fyrir og áherslu á þá lausn að tryggja fyrirtækjum MERCOSUR aðgang að erlendum mörkuðum og opna jafnframt heimamarkaði. Á fundum í brasilíska þinginu kom fram að mikill stuðningur er fyrir því að auka frjálsræði í efnahagsmálum og vinda ofan af verndarstefnu. Þrjú MERCOSUR-ríki, Brasilía, Paragvæ og Úrúgvæ, eru samstíga í áherslum á aukna fríverslun en síðari ríkin tvö taka við formennsku í samtökunum á eftir Brasilíu. Það kom ítrekað fram á fundum að landbúnaðarmálin eru ríkjunum einkar mikilvæg í fríverslunarsamningum og að þess yrði krafist í væntanlegum fríverslunarviðræðum að EFTA-ríkin opnuðu markaði sína fyrir landbúnaðarafurðum frá MERCOSUR. Einnig kom fram í viðræðum við fulltrúa stjórnvalda að EFTA og Brasilía gætu átt tvíhliða samstarf um að auka viðskipti. Tollamál eru einungis umsemjanleg við MERCOSUR en hægt væri að eiga samstarf um að ryðja úr vegi tæknilegum viðskiptahindrunum og aðrar aðgerðir til að örva viðskipti.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.efta.int.